

Jaunas pretmalārijas zāļvielu līdersavienojumu klases izveide

A. Jirgensons

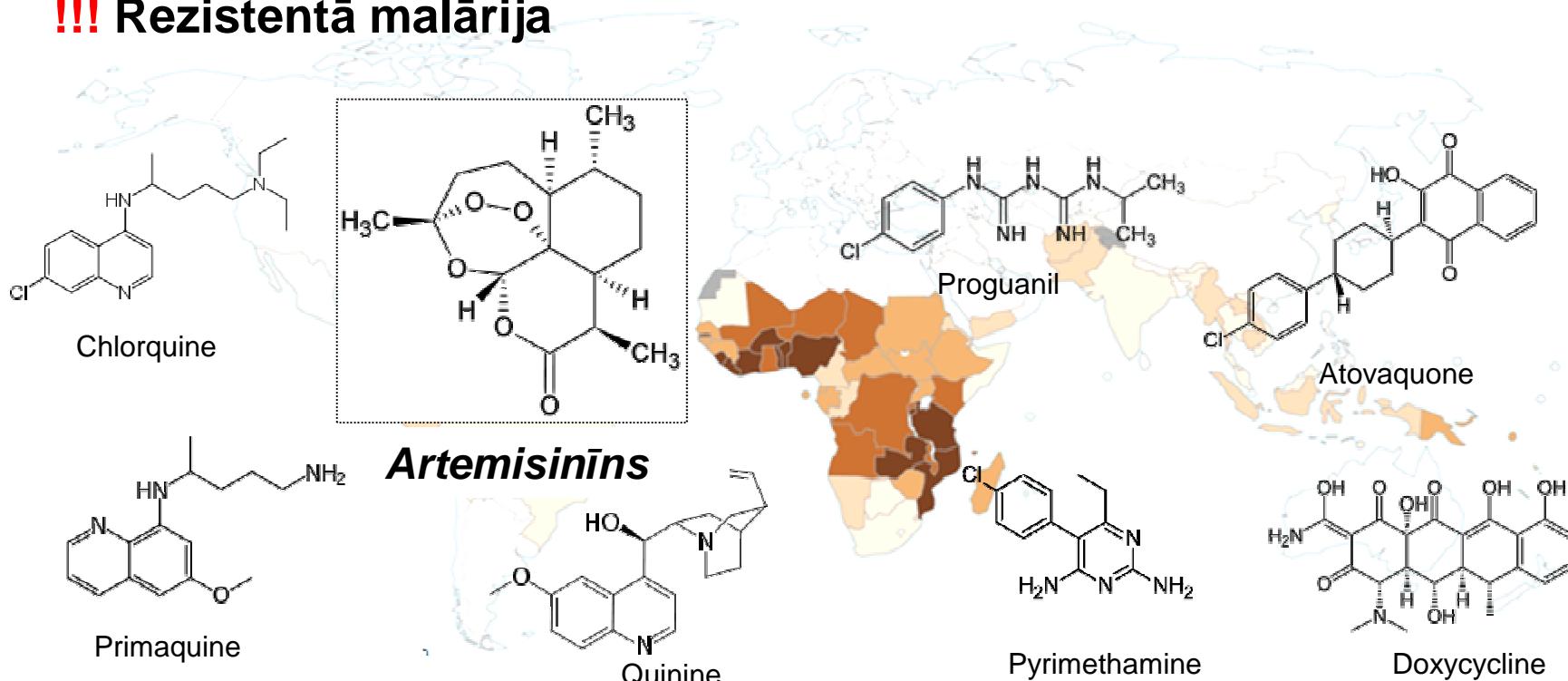
ZA KBMZN
Rīga, Latvija
2017

Par malāriju

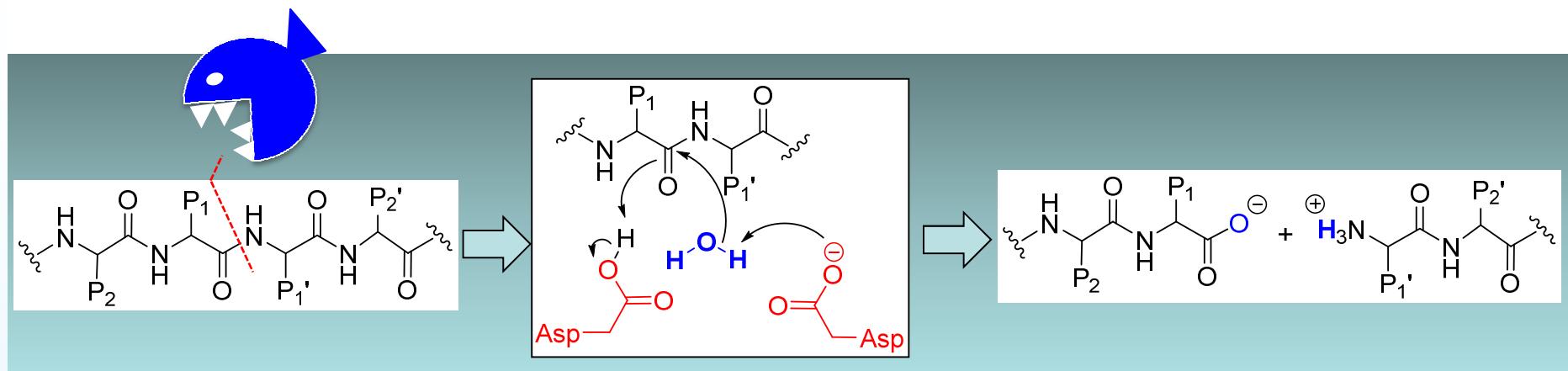
- Izraisa *plasmodium* parazīti, kurus pārnēsā moskīti
- 300–500 miljoni saslimšanas gadījumi gadā
- 0.5–2.5 miljoni letāli gadījumi - augstākā riska kategorija bērni un grūtnieces
- Plasmodium falciparum* ir visbīstamākā malārijas suga
- ~Puse no planētas iedzīvotājiem dzīvo malārijas apdraudētajos reģionos

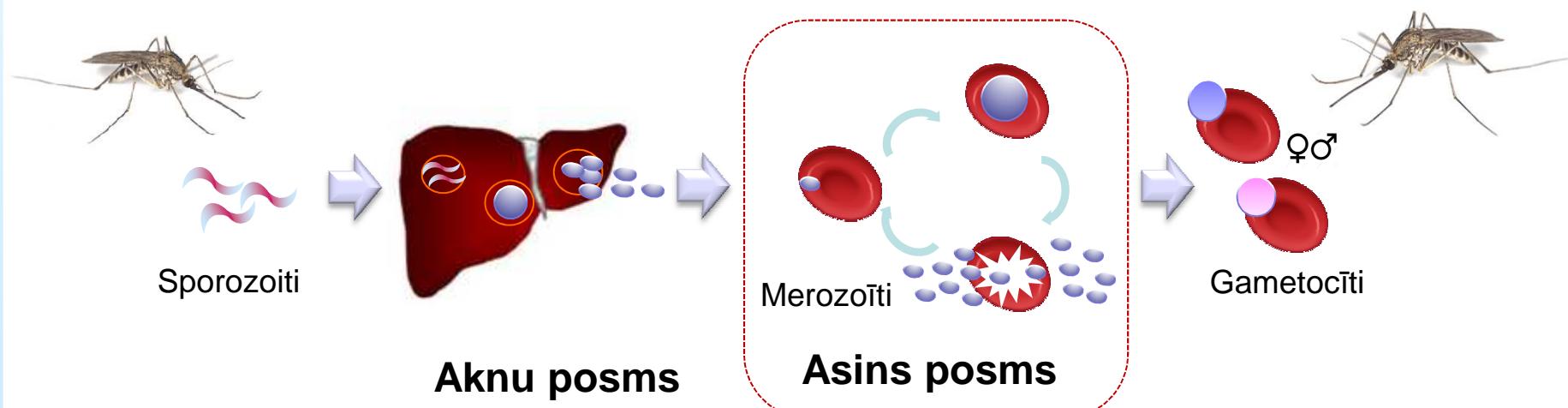
!!! Rezistentā malārija

Plasmepsīni – malārijas aspartilproteāzes

P. falciparum genomā ir iekodēti desmit (Plm I-X) plasmepsīni
Septiņi (Plm I-V, IX, X) tiek ekspresēti malārijas dzīves cikla asins posmā

Plasmepsīni – malārijas aspartilproteāzes

“Gremošanas” plasmepsīni

***Knockout* pētijumi:**

$\Delta pfpm\ I, II, III$, neietekmē hgb sašķelšanu **$\Delta pfpm\ IV$** būtiski ietekmē

***multiple* $\Delta pfpm\ I-III$** , neietekmē parazīta augšanu **$\Delta pfpmI-IV$** būtiski ietekmē

Bonilla et al. Int. J. Parasitol. 2007; Mol. Microbiol. 2007

Plm IV – zāļvielu mērķis?

“Ne-gremošanas” plasmepsīni

Plm V

Izvietots ER. Uzsāk eksportproteīnu pārnesi no parazītskās vakuolas uz asinsšūnu Boddey, J.A. et al. Nature 2010; Russo, I. et al. Nature 2010

Plm VI-X

Ierobežota izpratne par funkcijām plasmodijā

Zāļvielu mērķi?

Plm IX,X

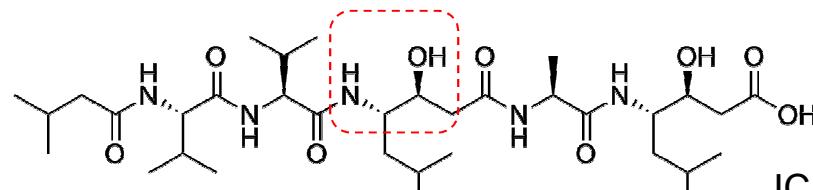
Ekspresēti asinsposmā,
Augsta sekвences homoloгija ar “gremošanas” Plm

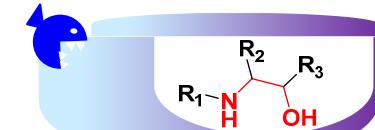
Plasmepsīnu inhibitori

Peptīdiskie

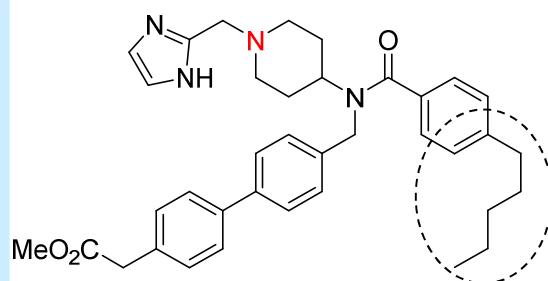
Pārejas stāvokļa mimētīkis

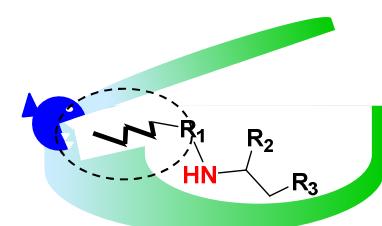
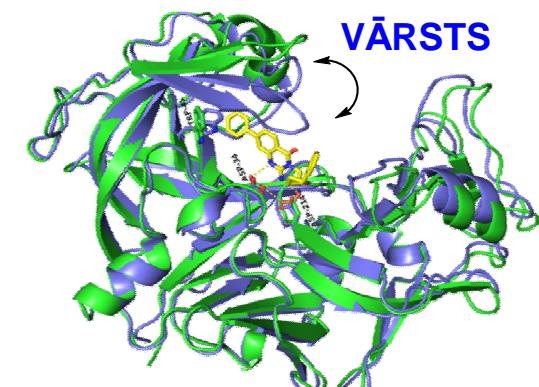
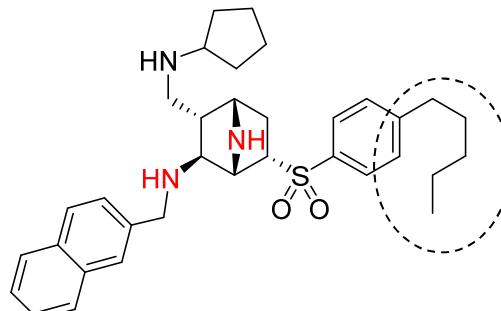
IC_{50} (Plm I,II,IV) = 0.02-0.4 nM
 IC_{50} (Cath D) = 0.003 nM
P. falciparum AI, EC_{50} = 4 uM

Ne-peptīdiskie

IC_{50} (Plm II) = 34 nM
 IC_{50} (Cath D) = 20 uM
P. falciparum AI, EC_{50} = 3.4 uM

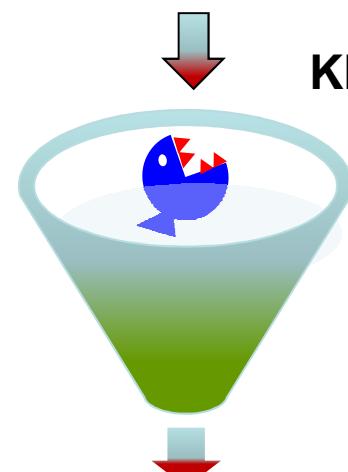
Curr. Med. Chem. 2003
J.Biol.Chem. 2005

Diederich et al.

ACIE 2006,
Chem Eur J. 2013

Ne-peptīdisko Plm inhibitoru atklāšana ar fragmentu pieeju

~1000 fragmenti

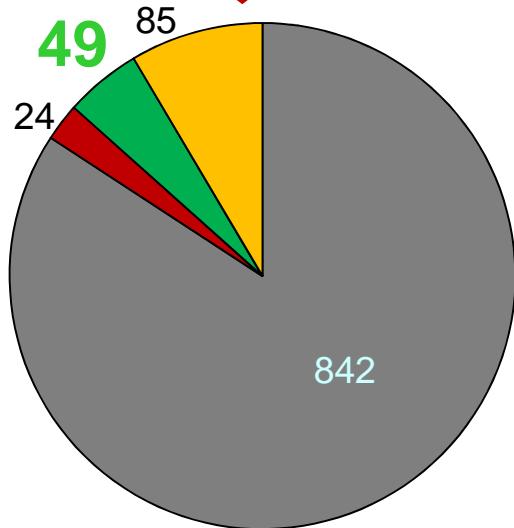

KMR skrīnings
uz Plm II

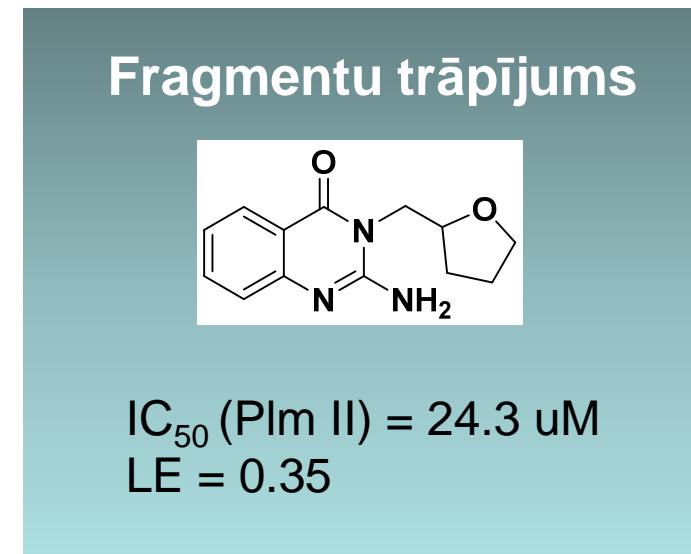

- 1) *T1ρ eksperiments*
- 2) *WaterLOGSY eksperiments*
- 3) *Saturation Transfer Difference*

Konkurējošie eksperimenti ar
pepstatīnu

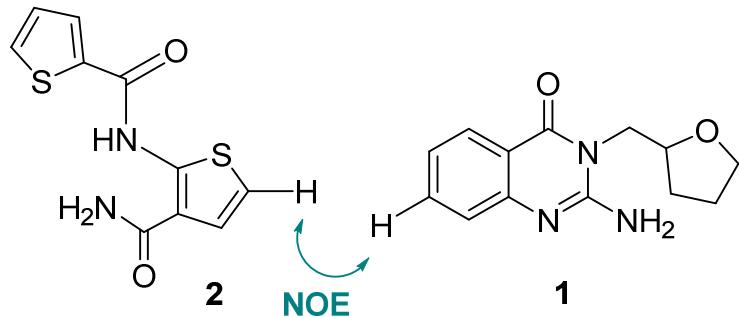

- nesaistās
- nešķīst
- saistās specifiski
- saistās nespecifiski

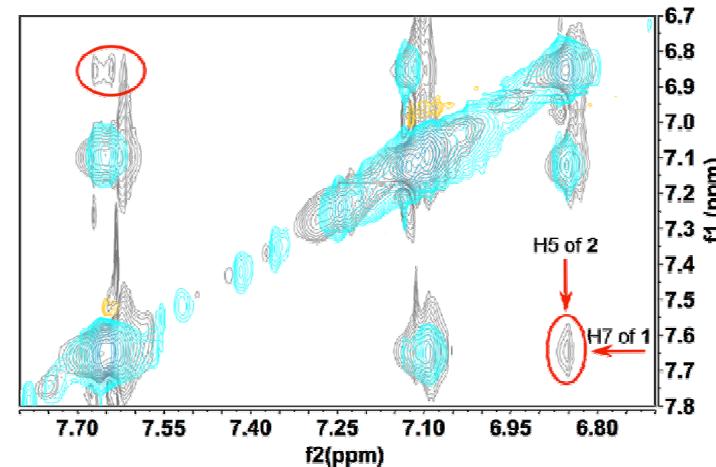
Fragmenta uzaudzēšana – fragmentu savstrapējas konkurēšanas KMR eksperimenti

KMR eksperimenti pa pāriem

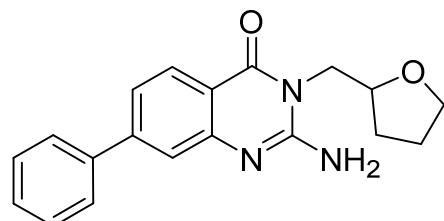

IC_{50} (Plm II) = 100 μM
LE = 0.34

IC_{50} (Plm II) = 24 μM
LE = 0.35

Sākotnējā fragmeta sintētiska attīstīšana:

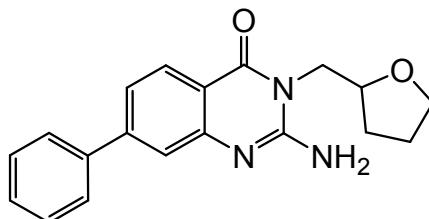

IC_{50} (Plm II) = 2.3 μM

KMR: M.Otikovs, Dr. K. Jaudzems; sintēze: D. Rasina

Rasina, D. et al. *J. Med. Chem.* 2016, 59, 374.

Fragmenta uzaudzēšana - molekulārais dokings

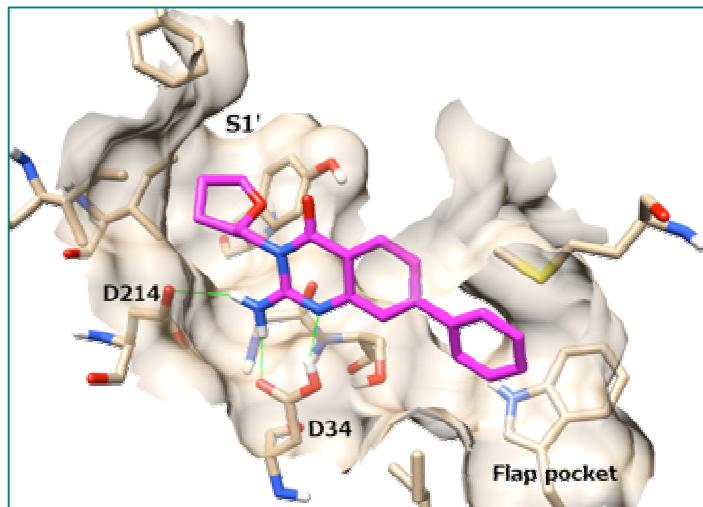

Hidrofobs
aizvietotājs

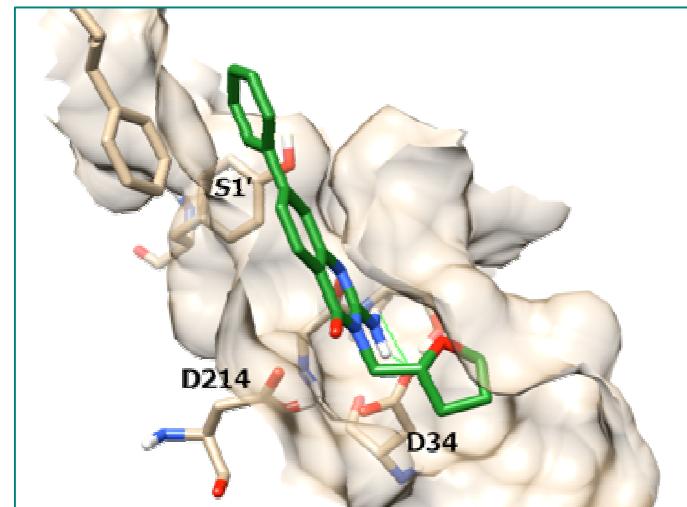
Plm II IC₅₀ = 2.3 μM

Divi atšķirīgi modelētie optimizēto fragmentu saistības veidi ar Plm II

Atvērta vārstā konformācijā

Slēgta vārstā konformācijā

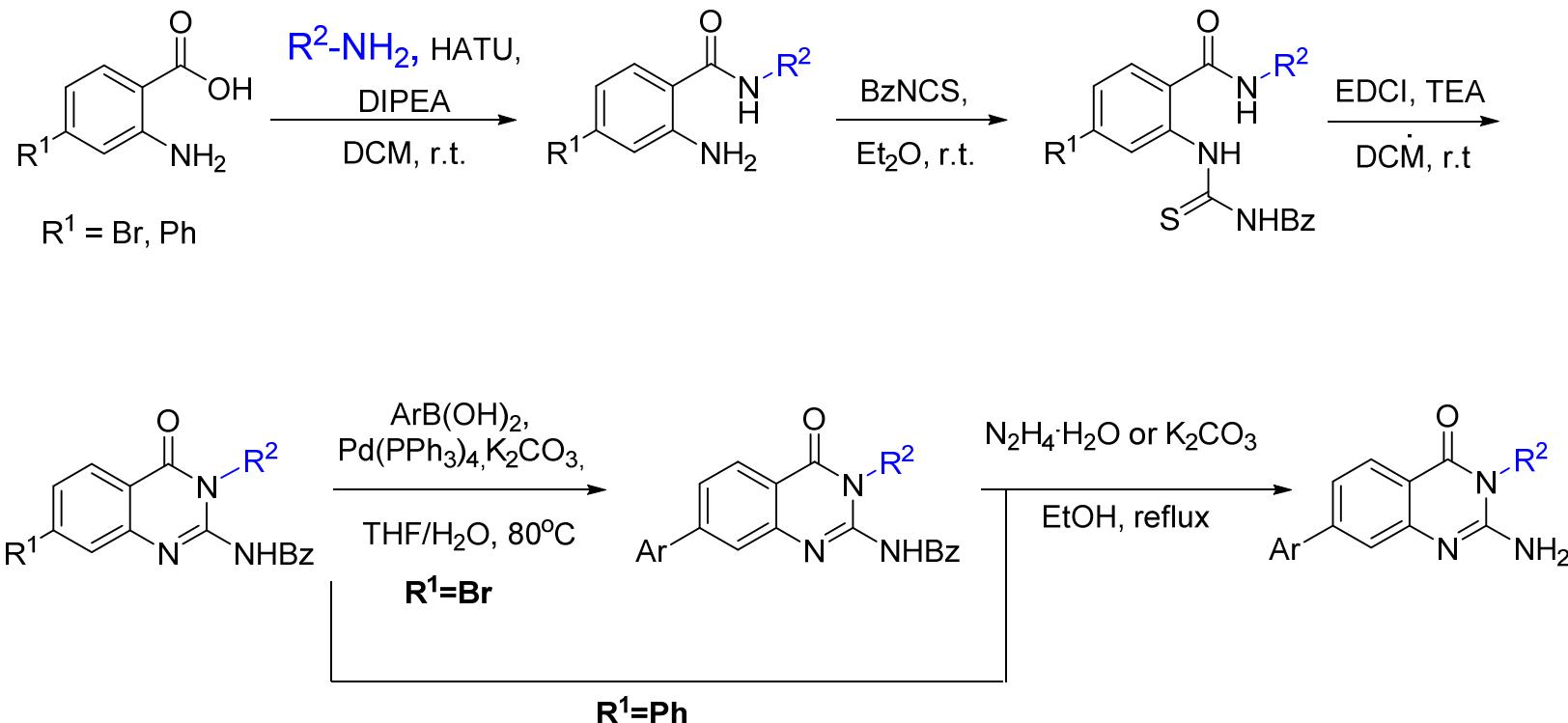

Modelēšana :T. Panteļejevs, Dr. K. Jaudzems.

Rasina, D. et al. *J. Med. Chem.* 2016, 59, 374.

2-Aminohinazolīnonu Plm inhibitori

Vispārīgā 2-aminohinazolīnonu sintēzes shēma

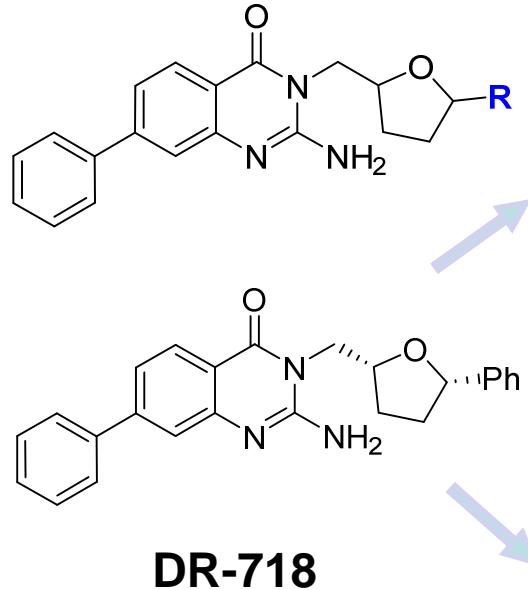

Sintēze: D. Rasina, Dr. O.Borysov

Rasina, D. et al. J. Med. Chem. 2016, 59, 374.

2-Aminohinazolīnonu Plm inhibitori

THF aizvietotāju struktūras aktivitātes likumsakarības

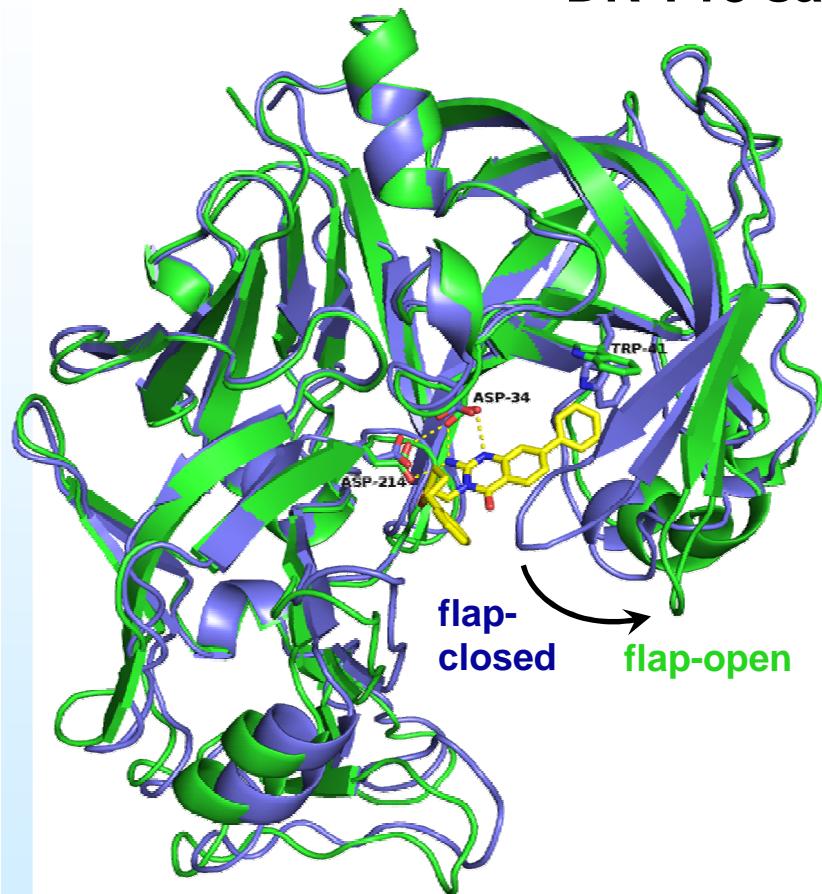

R	IC ₅₀ (uM)			
	PM II	PM I	PM IV	Cat D
H	2.3	nd	nd	nd
cis-Ph	0.57	1.3	0.6	13.8
trans-Ph	2.9	2.4	1.1	9.0
cis-iPr	1.6	2.3	1.5	25
cis-Naphth	2.5	3.7	1.3	19.5
spiro-cHex	5.3	2.0	3	9.0
R,S-cis-Ph	0.34	1.2	0.5	4.6
S,R-cis-Ph	3.0	4.6	2.7	22

S(Cat D/Plm II, IV) 10-20x

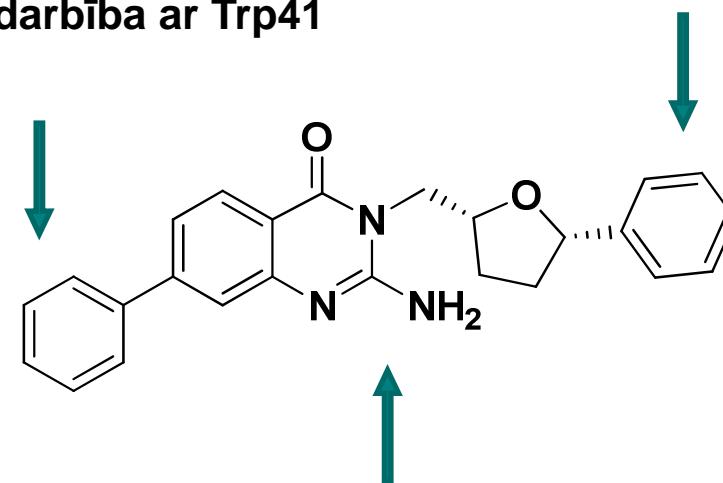
DR-718 un Plm II kompleksa rentgenstruktūra

DR-718 saistās ar Plm II atvērtā vārsta konformācijā

$\pi-\pi$ sadarbība ar Trp41

S1' kabata,
 $\pi-\pi$ sadarbība ar Phe294

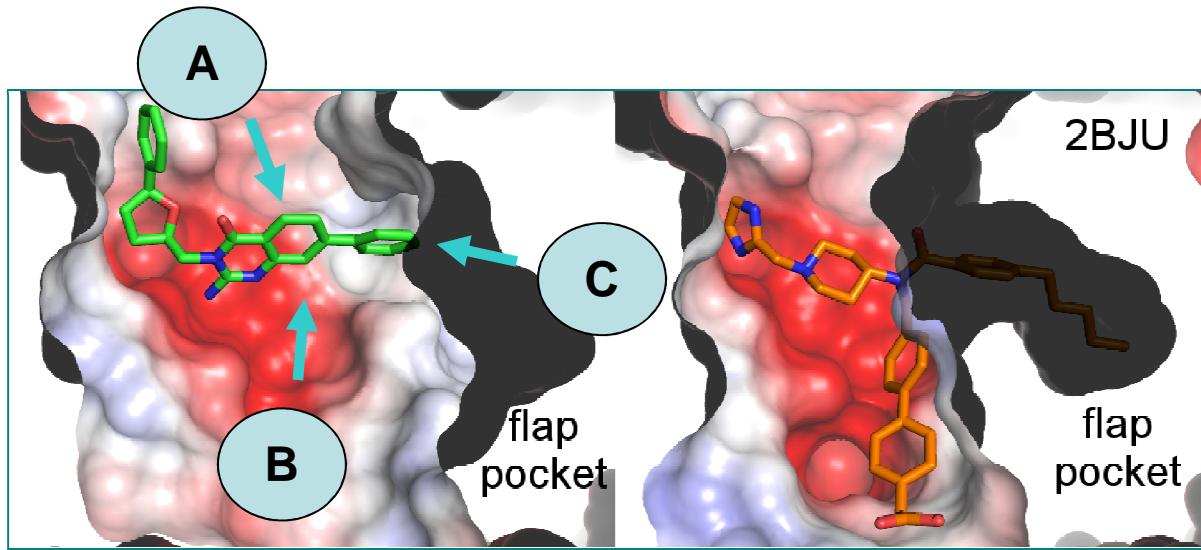

H-saite ar katalītiskajiem
Asp34 and Asp214

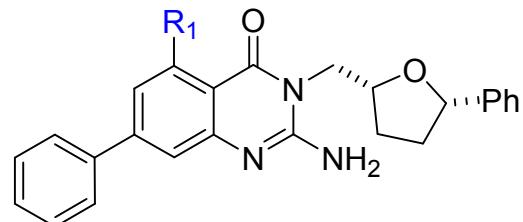

Rentgenstruktūralālīze: R. Recacha, K. Tārs, J. Leitāns

Hipotēzes DR-718 tālākajai pilnveidošanai

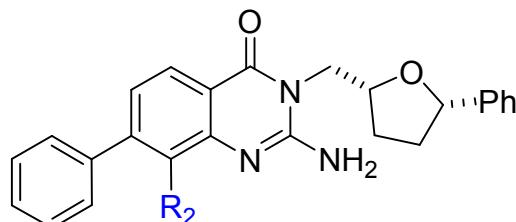

5. pozīcija

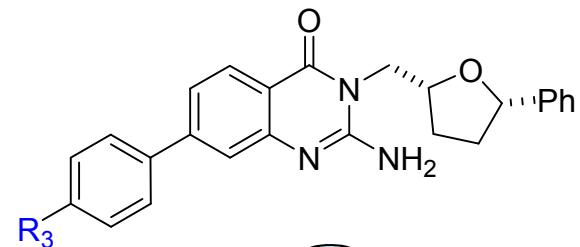
A

8. pozīcija

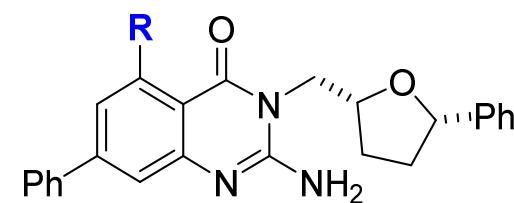
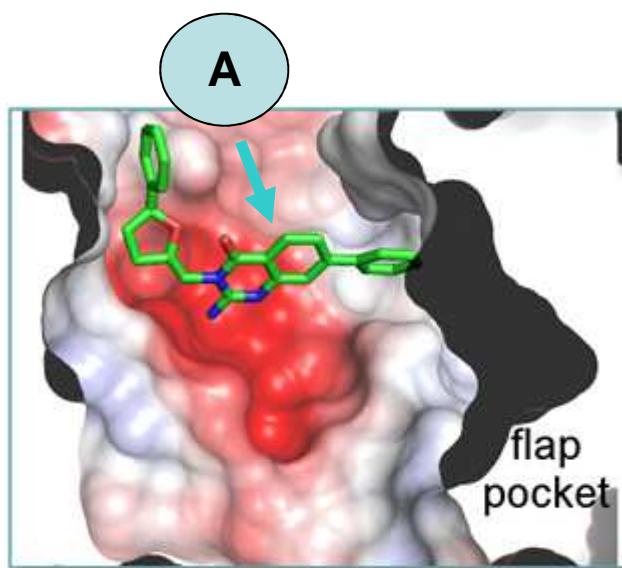
B

Vārsta kabatas aizvietotājs

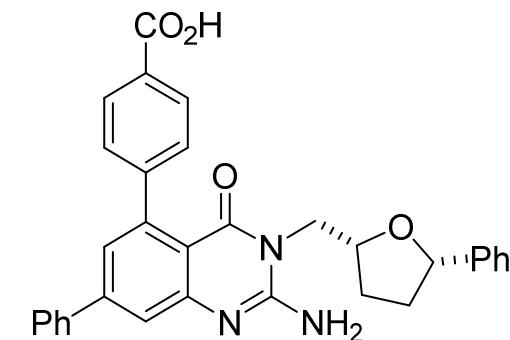
C

5-Aizvietoto-2-aminohinazolīnu struktūras aktivitātes likumsakarības

R = MeS-, EtO-, nPrO-, PhO-, Me₂N-, Ph-, 4-(HO₂C)C₆H₄-

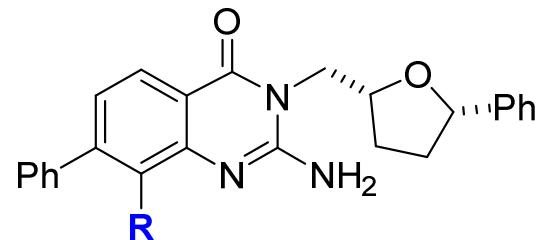
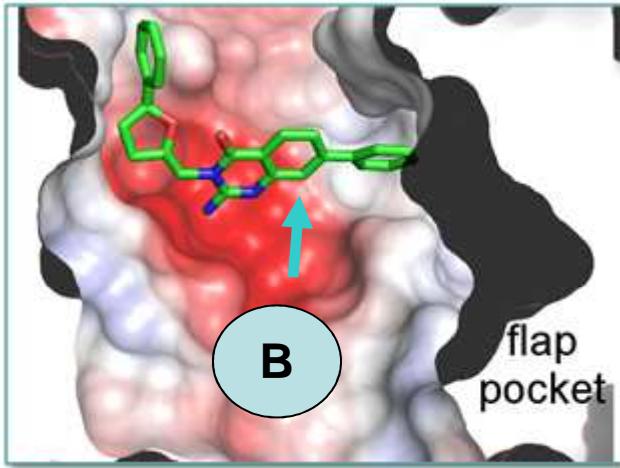
IC₅₀ (Plm II) = 0.28 – 2.2 μM

IC₅₀ (Plm II) = 0,28 μM
(Plm I) = 0,6 μM
(Plm IV) = 0,5 μM
(Cat D) = 20 uM

S(Cat D/Plm I, II, IV) ~40-100x

8-Aizvietoto-2-aminohinazolīnu struktūras aktivitātes likumsakarības

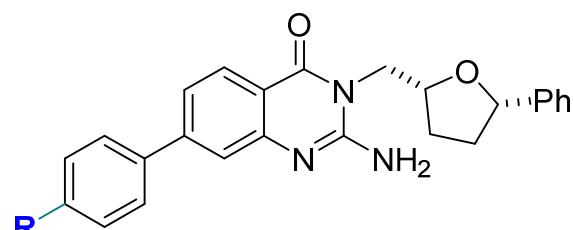
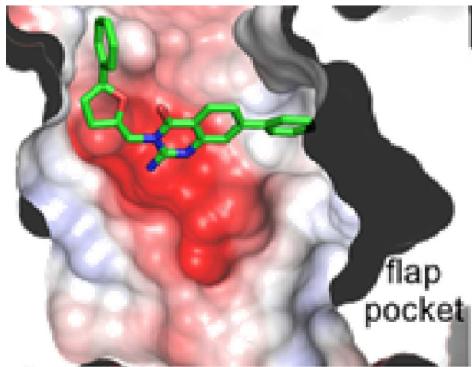

R = Me; IC_{50} (Plm II) = 110 μ M

R = MeO; IC_{50} (Plm II) = 6.5 μ M

R = Pent; IC_{50} (Plm II) = 100 μ M

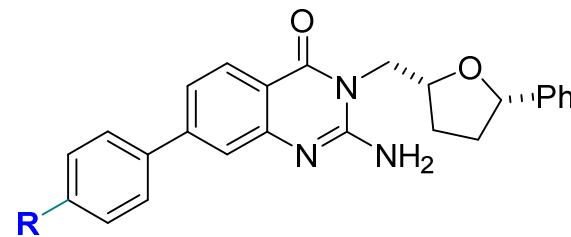
Vārsta kabatas aizvietotāju struktūras aktivitātes likumsakarības

S(Cat D/Plm II, IV) 30-50x

R	IC ₅₀ (uM)			
	Plm II	Plm I	Plm IV	Cat D
H	0.57	1.3	0.6	13.8
<i>n</i> -butil	0.23	0.3	0.2	2.2
<i>n</i> -pentil	0.15	0.3	0.1	5.0
	0.26	0.27	0.4	1.4
	2.4	0.5	0.8	8.6
	10.7	9.4	1.2	100
	0.4	0.48	0.3	3.2
	0.6	1.4	0.4	n.a.
	2.0	2.0	0.7	n.a.
	10	3.2	0.13	6.0
	32	6.5	0.4	91

2-Aminohinazolīnu spēja inhibēt *P. falciparum* augšanu

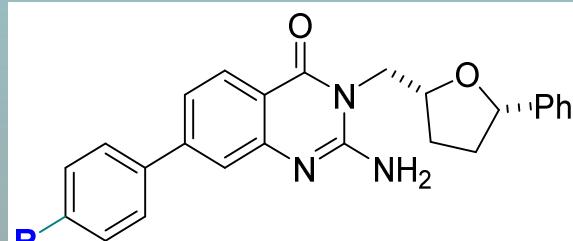

R	IC ₅₀ (μM)				
	Plm I	Plm II	Plm IV	CatD	<i>P. falciparum</i> augšana
n-pentil	0.3	0.15	0.1	5.0	1.1
n-butil	0.3	0.2	0.2	2.2	0.9
Ph(CH ₂) ₃	3.2	10	0.12	6.0	1.2
Ph(CH ₂) ₄	6.5	32	0.4	91	3.9

Kopsavilkums

Ne-peptīdiskie Plm inhibitori

Fragmentu trāpījums

R	IC ₅₀ (μM)				P. f. augšana, EC ₅₀ , μM
	Plm I	Plm II	Plm IV	Cat D	
n-pentil	0.3	0.15	0.10	5.0	1.1
Ph(CH ₂) ₃	3.2	10	0.13	6.0	1.2

$$S (\text{Plm IV/Cat D}) = 50$$

Journal of
**Medicinal
Chemistry**

Article

pubs.acs.org/jmc

Fragment-Based Discovery of 2-Aminoquinazolin-4(3*H*)-ones As Novel Class Nonpeptidomimetic Inhibitors of the Plasmeepsins I, II, and IV

Dace Rasina,[†] Martins Otikovs,[†] Janis Leitans,[‡] Rosario Recacha,[†] Oleksandr V. Borysov,[†] Iveta Kanepe-Lapsa,[†] Ilona Domraceva,[†] Teodors Pantelejevs,[†] Kaspars Tars,[‡] Michael J. Blackman,[§] Kristaps Jaudzems,^{*,†} and Aigars Jirgensons^{*,†}

Finansiālais atbalsts

European Union
European Regional
Development Fund
Investing in your future

LIOS iekšējais grants

Access to 1 GHz NMR
spectrometer in Lyon, France

